
Z żałobnej karty • Obituary Notices

**ODESZŁA OD NAS
PROF. DR HAB. MARIA PRZETACZNIK-GIEROWSKA**

22 marca 1995 roku zmarła w wieku 75 lat prof. dr hab. **Maria Przetacznik-Gierowska**, wieloletni profesor psychologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, wybitny badacz i wychowawca wielu pokoleń psychologów, kontynuatorka idei swego nauczyciela prof. Stefana Szumana. Była jednym z twórców polskiej psycholingwistyki, prowadząc przez długie lata badania i obserwacje nad rozwojem mowy dziecka, adaptując rozmaite osiągnięcia wybitnych badaczy z różnych krajów do polskich warunków, popularyzując poglądy tak znanych autorytetów w dziedzinie psychologii, jak Jean Piaget, Henri Wallon, René Zazzo. Przez całe życie związana była ze swym ukochanym Krakowem, gdzie w starej jagiellońskiej wszechnicy studiowała polonistykę i psychologię. Jej studenckim kolegą w czasie polonistycznych studiów był przyszły papież — Karol Wojtyła.

Pod patronatem jednego z PAN-owskich komitetów działał pod kierunkiem prof. Szumana zespół psychologów interesujących się problematyką rozwoju mowy dziecka. Wiele interesujących szczegółów o tej współpracy interdyscyplinarnej w dziedzinie psycholingwistyki rozwojowej mogłem się dowiedzieć, gdy wspólnie z Profesorem Przetacznikową odwiedzaliśmy go na kilka tygodni przed śmiercią w szpitalu przy ul. Barskiej w Warszawie, w 1973 r. W pracach wspomnianego zespołu uczestniczyli m.in. tacy znani polscy psycholodzy, jak prof. Halina Spionek czy prof. Ziemowit Włodarski. Reprezentowane w nim były ośrodki uniwersyteckie Krakowa, Warszawy i Poznania.

Gdy w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych psychologia była raczej źle widziana przez ówczesne władze specjalnością naukową, tworzono system zmierzający raczej do jej likwidowania na poszczególnych uczelniach. Wówczas jeszcze jako doktorantka, w 1953 r. Maria Przetacznik otrzymuje zwolnienie z pracy i rozstaje się na kilka lat z Uniwersytetem Jagiellońskim, do którego wraca dopiero w 1959 r. po zrobieniu doktoratu. Należy podkreślić, że okres, gdy została zwolniona z pracy na swej uczelni, zaowocował działalnością naukową i organizacyjną w nowo powstałym Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie, w którym zatrudnienie zaproponował jej prof. Franciszek Groer, twórca i pierwszy dyrektor tej najlepszej placówki pediatrycznej w naszym kraju. Instytut ten przez wiele lat wypracowuje modelowe rozwiązania wczesnego wykrywania, diagnozy, terapii i rehabilitacji dzieci z poważnymi zespołami wad wrodzonych, szkoląc jednocześnie specjalistów z różnych dziedzin opieki nad dzieckiem.

Tam właśnie miałem okazję zetknąć się z metodami oceny psychologicznej małego dziecka, poznanymi przez Marię Przetacznikową we Francji i przystosowanymi przez nią do potrzeb dzieci polskich. Bliskie współpracowniczki i koleżanki

ze studiów Marii Przetacznikowej — dr Jadwiga Ślęzak i dr Danuta Chrzanowska przez wiele lat w tym Instytucie rozwijały swą aktywność, wprowadzając nowe metody i zasady opieki psychologicznej nad różnymi grupami dzieci z dysfunkcjami rozwojowymi, a zwłaszcza zaburzeniami centralnego układu nerwowego, prowadząc badania przy współudziale lekarzy.

Praca doktorska Marii Przetacznikowej ukazała się w 1959 r. pt. *Odzwierciedlenie cech przedmiotów i zjawisk w mowie dzieci w wieku przedszkolnym*. Będąc konsultantem do spraw opieki nad dzieckiem, Maria Przetacznikowa stworzyła podstawy do opracowania systemu wyrównywania braków związanych z deprywacją opieki macierzyńskiej i chorobą sierocą. Jej kontakty z poważnymi ośrodkami badawczymi za granicą zaowocowały wydaniem kilku książek J. Piageta i jego współpracowników w jej własnym tłumaczeniu z języka francuskiego. Dzięki stażom w placówkach francuskich zostały oddane do dyspozycji polskich psychologów takie metody, jak Test Świata — Charlotty Bühlerowej czy Test Zwierzyńiec — R. Zazzo.

W 1963 r. odbyło się na Uniwersytecie Jagiellońskim kolokwium habilitacyjne Marii Przetacznikowej na podstawie rozprawy pt. *Rozwój struktury i funkcji zdań w mowie dziecka*. Jej badania były wielokrotnie wykorzystywane przez psychologów zajmujących się defektologią i starających się uchwycić pewne prawidłowości w funkcjonowaniu poznawczym dzieci głuchych lub niewidomych. Profesor Przetacznik-Gierowska była często recenzentem prac doktorskich i habilitacyjnych z dziedziny psychologii defektologicznej, przygotowując bardzo wnikliwe i wnoszące nowe propozycje opinie.

Wydawane przez nią książki oraz redagowane przez nią serie wydawnicze będą przez długi czas stanowić źródło cennych informacji dla psychologów, pedagogów, logopedów. Pozostanie w naszych sercach i pamięci jako Człowiek o wielkiej kulturze osobistej, umiejący zawsze w swym rozmówcy widzieć zasługującego na szacunek partnera, bez względu na jego status społeczny. Naukowe środowiska psychologiczne będą ją wspominać jako uczoną stawiającą zarówno sobie, jak i innym wysokie wymagania i umiejącą dostrzegać szersze horyzonty podczas interpretowania analizowanych zjawisk.

Tadeusz Gałkowski
Uniwersytet Warszawski